

УДК 378.096

DOI:

Тетяна Полухтович, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціогуманітарних технологій
Луцького національного технічного університету
Юлія Мельничук, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри цифрових освітніх технологій
Луцького національного технічного університету

ЦІННІСТЬ ЗНАНЬ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

У статті обґрунтовано важливу складову пізнання – знання. На сучасному етапі якість освіти у дихотомії з розвитком особистості пов'язана зі знанням і науковим пізнанням. У цьому контексті йдеться про оптимальне використання знань особистістю. Якісні характеристики особистості, її кваліфікація і компетентність визначаються на основі відповідного рівня освіти. Тому знання розглядають як поняття, теорії, які є основою формування світогляду людини, розвитку її творчих здібностей, загального і професійного розвитку.

Ключові слова: знання; пізнання; вища освіта; особистість; розвиток.

Лит. 6.

Tetiana Polukhtovych, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Social and Humanities Technology Department
Lutsk National Technical University
Yulia Melnychuk, Ph.D.(Pedagogy), Senior Lecturer of the
Digital Educational Technology Department
Lutsk National Technical University

THE VALUE OF KNOWLEDGE IN THE DEVELOPMENT OF PERSONALITY

The article substantiates an important component of cognition- knowledge. At the present stage, the quality of education in the dichotomy with the development of personality is associated with knowledge and scientific knowledge. In this context, it is about the optimal use of knowledge by the individual. Qualitative characteristics of the individual, his qualifications and competence are determined on the basis of the appropriate level of education. Therefore, knowledge is considered as concepts, theories, which are the basis for the formation of human worldview, the development of his creative abilities, general and professional development. An attention is drawn to the difficulties that arise in the learning process, in conducting research by participants in the educational process in Universities, as the methods of teaching students, their acquisition of scientific knowledge in the Ukrainian reality has not changed for decades. Today, in the competition between higher education institutions, the value of knowledge and professional competence of future specialists is growing. It is shown that the learning process is considered as a function of education, develops through the unity of cognitive learning and learning cognition. Their unity is permeated with scientific knowledge, in which those who teach and those who acquire knowledge take part. Learning is impossible without an understanding that has a dual nature: what comes to the student from. The purpose of the study is to theoretically reveal the epistemological aspects of learning, i.e. the value of knowledge in the development of personality in a particular educational institution; the teacher as a result of knowledge transfer and learning new material, as well as what goes from student to teacher in the process of learning and communication.

Keywords: knowledge; cognition; Higher Education; personality; development.

Постановка проблеми. Реформи в системі вищої професійної освіти вплинули на зміст навчальних програм з підготовки студентів, методику викладання навчальних дисциплін у вишах. Зміни, модернізація й реформування вищої школи, мають професійну, соціальну спрямованість, ціннісну орієнтацію і відповідають сучасному ринку праці. Якість освіти повинна відображати ділові якості учасників освітнього процесу, зокрема, їх професійну кваліфікацію, компетентність і

професійну комунікацію. Окрім того, важливо врахувати і те, що за цих умов у вищій освіті починає домінувати формування здатності майбутнього фахівця змінити систему власної професійної діяльності з урахуванням цілей суспільства і нормативно-правових обмежень, тобто формування особистісних характеристик. Спрямованість на фундаменталізацію освіти є сьогодні актуальною: студент у процесі навчання одержуватиме знання не тільки з обраної спеціальності, а й з усього комплексу пов'язаних

з нею наук, включаючи природничі, гуманітарні знання.

Зростання наукової інформації вимагає суттєвого поповнення змісту навчального матеріалу, підвищення теоретичного рівня, що сприятиме забезпеченню пояснювальної здатності отриманих студентами знань.

Аналіз основних досліджень. Різні аспекти цього питання у вимірі європейського освітнього простору досліджують такі науковці, як: Н. Бідюк, Б. Камінський, С. Клепко, Л. Пуховська, С. Романова, В. Сидоренко, Г. Терещук та інші. Розглядають порядок та процедури щодо змісту, форм і організації вищої освіти ЗУ “Про вищу освіту”; концептуальні положення документів ЮНЕСКО, Міжнародної організації співробітництва і розвитку освіти, в яких акцентується увага на гуманістичній спрямованості, демократизації, всебічності й варіативності професійної підготовки майбутнього фахівця; Положення про навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за освітніми ступеннями бакалавр, магістр, доктор філософії у Луцькому національному технічному університеті.

Автори статті спираються на власні публікації, у яких започатковано розв’язання означеної проблеми. Освіта сьогодні особистісно орієнтована і знання перетворюються з мети навчання на засіб розвитку пізнавальних і особистісних якостей студента, а сам студент – на суб’єкт свого розвитку. Саме високий рівень внутрішнього навчально-пізнавального мотиву зумовлює бажання не тільки засвоїти знання, а й прагнути до самоосвіти [4, 150]. Зазначимо, що у теоретичному навчанні, в підвищенні якості отримання наукових знань, використання споживачами освітніх послуг електронних ресурсів є ефективною технологією організації процесу підготовки до заняття, ознайомлення і засвоєння ними нової інформації.

Таким чином, результат освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців впливає на якість вищої освіти загалом у тій чи тій країні і на престижність вищу, зокрема. Уточнимо, що рівень наукової новизни в електронних посібниках вищий, ніж у традиційних підручниках. Тому науково-педагогічні працівники активно розробляють інформаційні ресурси органічно поєднуючи наукову роботу з методичною. Викладач має бути фахівцем своєї дисципліни.

Суспільство вимагає постійно підвищувати свій освітній рівень, оволодівати новими способами отримання й переробки інформації. Якщо раніше знання, отримані у вищій, могли використовуватись людиною довго, то сьогодні їх потрібно

оновлювати, що досягається не тільки навчанням, а й самоосвітою, а це вимагає пізнавальної активності та самостійності. Пізнавальна активність пропонує відгук на процес пізнання у навчанні, прагнення самостійно мислити, орієнтуватися у новій ситуації, знаходити власний підхід до розв’язання проблеми, самостійно здобувати знання з потоку різноманітної інформації.

Мета статті полягає у теоретичному розкритті гносеологічних аспектів навчання, тобто цінності знань у розвитку особистості студента і практичній перевірці оновлення змісту навчальних дисциплін у конкретному навчальному закладі освіти.

Завдання дослідження:

1). Проаналізувати науково-педагогічну літературу, наукові статті українських вчених із досліджуваної проблематики, а також нормативно-правові джерела, зокрема: Положення про освітні програми у Луцькому національному технічному університеті; Положення про організацію вибору навчальних дисциплін та формування вибіркової складової навчальних та робочих планів у Луцькому національному технічному університеті та ін.

2). Виділити знання як: складову пізнання, освітній ресурс, “інструмент” для засвоєння нової інформації у контексті розвитку особистості у ЗВО.

3). Розкрити особливості процесу фундаменталізації при переході до інноваційної, випереджаючої освіти.

Виклад основного матеріалу. “Знання визначають як результат пізнавальної діяльності людини, як кінцеве відображення певної сторони реальної дійсності у свідомості людини. Знання дозволяють людині засвоїти нову інформацію. Вони є основою моральних переконань, естетичних поглядів, світогляду” [6, 134].

Аналіз літератури з теорії дослідження дає підставу стверджувати, що знання є багатовимірне і багатоаспектне. Так, українська дослідниця О. Ольшанська виокремлює три аспекти знання, як:

- “здібності, уміння, навички засновані на інформованості людини про те, як необхідно зробити і які операції при цьому здійснювати;
- синонім релевантної інформації;
- особливий вид практичної і теоретичної діяльності, результатом якого виступає нагромадження знань” [2, 79].

Сучасні дослідники розглядають знання у дихотомії з інформацією, теж складовою пізнання. Але існування такого зв’язку все ж вимагає розмежування. Поняття інформація трактується

як “повідомлення; відомості про що-небудь; зменшувана невизначеність у результаті одержання повідомлень; передача, відображення різноманітності в будь-яких об’єктах і процесах” [3, 99]. Інформація є не структурованою та хаотичною, а знання, навпаки, систематизовані і чітко окреслені. У соціолого-педагогічному словнику знання подаються як “відображення об’єктивних характеристик дійсності у свідомості людини” [3, 84]. У контексті цього підходу знання утворюються з інформації, в результаті чого спостерігається перехід на більш високий рівень розуміння явища, процесу або предмета. Тому можна констатувати, що знання – це інформація на найвищому рівні.

Виокремимо основні властивості знань:

- “важливою характеристикою сучасного знання є взаємозалежність теорій і спільних методів пізнання;

- поєднання нематеріального характеру з матеріальною основою. Знання, як було описано в попередньому пункті магістерської роботи, мають матеріальну основу, але є нематеріальними за сутністю і реалізуються у таких категоріях, як: “інтелектуальна праця”, “інтелектуальний продукт”;

- знання є нескінченними, не є конкретною річчю, не окреслені у часі й просторі. Знання можна виміряти лише відносними показниками. Використання знань призводить до появи нових. Тому знання – це є особливий ресурс, який можна споживати в необмеженій кількості відтворювальних” [6, 135].

- невідтворюваність, засвоєння знань відбувається на основі індивідуальних здібностей і професійної кваліфікації. Людина володіє певним набором різноманітних знань і має особисті навички користування ними. За В. Іноземцевим, “у кожному окремому випадку, навіть за однакових рівнів освіти і термінів професійного стажу, це буде неповторний ресурс” [1, 323];

- “знання збільшуються і нагромаджуються;
- доступність знань обмежується відмінностями на рівні особистих розумових здібностей кожної людини і ця різниця впливає на індивідуальну здатність засвоєння знань кожною особистістю.

- тиражування знань. Сучасні технології дають змогу тиражувати, передавати знання за умови низьких витрат;

- властивість знань не є абсолютною, Старіння знань виявляється у відносній втраті цінності порівняно з цінністю нових знань, проте повне знецінення їх неможливе. Якщо знання і втрачають практичне значення, – вони є цінними в історичному аспекті” [6, 135].

- знання розглядаються в контексті глобальності, вони не можуть бути прив’язаними до однієї країни, а споживаються суспільством загалом за допомогою інформаційних технологій та інших засобів.

Розглянемо гносеологічні аспекти навчання студентів-магістрів за спеціальністю Професійна освіта (Комп’ютерні технології), які володіють необхідними фаховими знаннями, комп’ютерними технологіями і мають достатню практичну підготовку, що відповідає вимогам сьогодення. Але варто підкреслити, що в реаліях сьогодення змін у вищій освіті особлива увага надається практичним основам навчання та науково-дослідницькій роботі учасників освітнього процесу. Об’єктивні труднощі в освітньому процесі, в проведенні наукових досліджень, звісно, існують, оскільки методика навчання студентів, засвоєння ними наукових знань, удосконалення професійних умінь і навичок, не реформувалися десятиліттями.

Із підвищенням конкуренції між вишами, зростає питома вага знань, професійної компетентності майбутніх фахівців [5]. У зв’язку з цим суттєво зростає роль практичної підготовки, яка має таку поетапність. На першому етапі здійснюється формування теоретичних знань, подається відповідна інформація. Другий етап реалізується на таких формах навчання, як: практичні, лабораторні заняття, курсове проєктування (розвиток професійних здібностей). Третій етап – імітаційне моделювання, коли студент виконує такі завдання, які в майбутньому будуть на виробництві. На четвертому етапі відбувається навчальна практична підготовка, а заключний – пов’язаний з компетентністю, набуттям ділових якостей, узагальненням і закріпленням професійних умінь та навичок на виробничій переддипломній практиці, яка залишається і сьогодні пріоритетом фахової дієвості. Звичайно, що на усіх етапах, особливо на першому і другому, професіоналізм викладачів у передачі знань впливає на підготовку студентів.

Назвемо дидактичні умови, за яких реалізується активна навчальна діяльність. Це: організація оволодіння студентами необхідними уміньми й навичками для набуття знань; створення у процесі практичного навчання виробничих ситуацій; забезпечення відповідності навчально-матеріальної бази змісту практичного навчання. Під час практичного навчання з професійно-орієнтованих дисциплін доцільними є такі форми, як:

- фронтальна, коли студенти одночасно виконують однотипні роботи;

- індивідуальна, яка раціонально використовує час.

Для активізації розумової діяльності студентів, розвитку їхніх здібностей велике значення мають навчально-методичні видання, посібники викладачів.

Висновки. Ми проаналізували важливу складову пізнання – знання на сучасному етапі зміни якості освіти в системі професійної підготовки та розвитку особистості. Якими б не були сучасні знання, вони мають філософську основу. Поглиблення наукового пізнання активізується новими поглядами (це закономірно) та відбувається формування нових знань. Пріоритетним напрямом подальших наукових пошуків вважаємо дослідження ролі знань у процесі ділового спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иноземцев В. Л. За пределами экономического общества: научное издание. Москва, 1998. 640 с.
2. Ольшанська О. В. Сучасні аспекти когнітивістики в економічному розвитку. *Вісник Київського національного університету технологій*. Київ, 2014. №6 (81). С.78–82.
3. Соціолого-педагогічний словник /За ред. В.В. Радула. Київ, 2004. 304с
4. Полухтович Т., Мельничук Ю. Оновлення знань в інформаційному соціумі. *Науковий журнал “Економічний форум”*, Луцьк, 2020. С.147–155.
5. Полухтович Т., Мельничук Ю. До питання якості вищої освіти в Україні. *Международный научный периодический рецензируемый журнал “Modern scientific researches”*, Минск, 2020. С.51–55.

6. Шевчук В.О. Знання як чинник виробництва: дискусійні питання теорії. URL: /file:///C:/Users/Admin/Desktop/Vodt_2016_1_23.pdf С.130–138.

REFERENCES

1. Ynozemtsev, V. L. (1998). *Za predelamy ekonomicheskogo obshchestva: nauchnoe yzdaneye* [Outside the Economic Society: a scientific publication]. Moscow, 640 p. [in Russian].
2. Olshanska, O. V. (2014). *Suchasni aspekty kognityvistyky v ekonomichnomu rozvytku* [Modern aspects of cognitivism in economic development]. *Bulletin of Kyiv National University of Technology*. Kyiv, no. 6 (81). pp.78–82. [in Ukrainian].
3. *Sotsiolo-ho-pedahohichnyi slovnyk* [Sociological and pedagogical dictionary]. (Ed.). V.V. Radula. Kyiv, 2004. 304 p. [in Ukrainian].
4. Polukhtovych, T. & Melnychuk, Yu. (2020). *Onovlennia znan v informatsiinomu sotsiumi* [Updating knowledge in the information society]. *Scientific journal “Economic Forum”*. Lutsk, pp.147–155. [in Ukrainian].
5. Polukhtovych, T. & Melnychuk, Yu. (2020). *Do pytannia yakosti vyshchoi osvity v U kraini* [On the quality of higher education in Ukraine]. *International scientific periodical peer-reviewed journal “Modern scientific researches”*, Mynsk, pp.51–55. [in Ukrainian].
6. Shevchuk, V.O. *Znannia yak chynnyk vyrobnytstva: dyskusiini pytannia teorii* [Knowledge as a factor of production: debatable questions of theory]. Available at: /file:///C:/Users/Admin/Desktop/Vodt_2016_1_23.pdf pp.130–138. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.11.2020

“Наука – це організовані знання, мудрість – це організоване життя”.

*Іммануїл Кант
німецький філософ*

“Недостатньо тільки отримати знання; їх треба застосувати. Недостатньо тільки бажати; треба діяти”.

*Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет*

“Ідіть впевнено у напрямку до мрії. Живіть тим життям, яке ви самі собі придумали”.

*Генрі Девід Торо
американський письменник*

